

Katolik Kilisesi'nde Otorite Sorunu Papalık ve Konsilyarizm

İbrahim KORHAN

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No | General Publication Number: 1470

Sertifika no | Certificate Number: 46550

ISBN: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Eskiyei Yayınları

Yayın No | Publication Number: 273

Kitap Adı: Katolik Kilisesi'nde Otorite Sorunu Papalık ve Konsilyarizm

Book Title (English): The Problem Of Authority In The Catholic Church: Papacy And Conciliarism

ISBN: 978-625-6781-86-3

DOI: <https://doi.org/10.70458/fcr.9786256781863>

Yazar | Author: İbrahim KORHAN / orcid.org/0000-0001-5430-0197

Kurum | Institution: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

ROR ID: ror.org/04xk0dc21

Editörler | Editors: İsmail TAŞPINAR / orcid.org/0000-0003-4427-6829

Ömer Faruk YIKAR/ orcid.org/0000-0002-3872-4157

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book – Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 324

Yayın Tarihi | Publication Date: Kasım | November 2024

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Kapak Resmi | Cover Image Sen Piyer Bazilikası, Roma, İsmail Taşpınar ©

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCC7 | Roman Katolik Kilisesi | Roman Catholic Church

BISAC: REL102000 | Din / Hristiyanlık / Katoliklik | Religion /

Christianity / Catholicism

THEMA: QRCP | Katolik Kilisesi | Catholic Church

LC: BX1800 | Katolik Kilisesi Tarihi | History of the Catholic Church

Atf Bilgisi | Cite as: Korhan, İbrahim. *Katolik Kilisesi'nde Otorite Sorunu: Papalık ve Konsilyarizm* Ankara: Eskiyei Yayınları, 2024.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ-Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Katolik Kilisesi'nde Otorite Sorunu Papalık ve Konsilyarizm

İbrahim KORHAN

Ankara 2024

Yazar Hakkında | About the Author

Dr. İbrahim KORHAN

1985 yılında Diyarbakır'da doğmuştur. 2009 yılında Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi'nden mezun olduktan sonra yaklaşık dört yıl boyunca Sınıf Öğretmenliği yapmıştır. 2014 yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü Dinler Tarihi Anabilim Dalına Araştırma Görevlisi olarak atanmıştır. 2016 yılında Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisansını; 2022 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Doktorasını tamamlamıştır. 2023 yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İlahiyat Fakültesine Doktor Öğretim Üyesi olarak atanmış ve hâlen aynı fakültede görev yapmaktadır.

Dr. İbrahim KORHAN

was born in 1985 in Diyarbakır. In 2009, after graduating from Dicle University Ziya Gökalp Faculty of Education, he worked as a teacher for about four years. In 2014, he was appointed as a Research Assistant to Burdur Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Theology, Department of History of Religions. In 2016, he completed his Master's degree at Dicle University Institute of Social Sciences; In 2022, he completed his PhD at Marmara University Institute of Social Sciences. In 2023, he was appointed as an Assistant Professor at Burdur Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Theology and is still working at the same faculty.

Kitap Hakkında

Katolik Kilisesi'nde Otorite Sorunu

Papalık ve Konsilyarizm

Bu çalışma ile Papalığın Kilise'de her zaman mutlak otoriteyi temsil etmediği ortaya konulmaktadır. Konu, Katolik Kilisesi'nde Ortaçağ'da baş gösteren konsilyarizm tartışmalarından hareketle ele alınmaktadır. Konsilyarizm, Genel Konsillerin kilisede en üst otoriteye sahip olduğunu öne süren bir doktrindir. Ortaçağ'da papanın kilisede en üst otorite olarak kabul edildiği görüşün aksine; bu anlayışa göre dini otorite Papalık makamında değil bizzat kilisede temsil edilir ve kilise bu otoriteyi Genel Konsiller vasıtasıyla kullanır. Konsilyarizm teorisi, Büyük Batı Bölünmesi (1378-1417) döneminde, Papalık otoritesini Genel Konsiller yoluyla sınırlandırmak isteyen konsilyarist akım tarafından temsil edilmiştir. Bu akımın temel amacı, kilisenin yapısını yeniden tanımlayarak onu tek bir meşru papanın idaresi altında yeniden birliğe kavuşturmak ve kilisede reform yoluyla Papalık otoritesini sınırlandırmaktır. Ayrıca bu akım, Pisa (1409) ve Basel Konsilleri (1431-1449) arasındaki dönemde kilise içinde Papalık otoritesine karşı güçlü bir muhalif damarı temsil etmiş ve Basel Konsili'nden sonra etkisini yitirmiştir. Buna karşın bir teori olarak konsilyarizmin etkisi, bu dönemde sınırlı kalmayıp sonraki dönemlerde Papalık otoritesine muhalif olan Gallikanizm ve Febronianizm gibi farklı akımlar adı altında yeniden gün yüzüne çıkmıştır. Ayrıca konsilyarizm fikri, John Mair (1467-1550), Edmond Richer (1559-1631) ve Hans Küng (1928-2021) gibi teologlar aracılığıyla günümüze kadar ulaşmıştır.

Çalışmamızda, tarihsel süreçte kilisede en üst otorite olarak kabul görmüş papacı ve konsilyarist teolojinin otorite konusundaki doktrinleri, uygulamaları ve bunlarla ilgili kurumları ile kon-

sil ve Papalığın otorite açısından durumu incelenmiştir. Konu, konsilyarizm tartışmalarının merkezi isimlerinden biri olan Alman teolog Cusalı Nicholas'ın (Nikolaus von Kues, 1401-1464) görüşleri örneğinde ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Katolik Kilisesi, Papalık, Otorite, Konsilyarizm, Cusalı Nicholas

About the Book

The Problem Of Authority In The Catholic Church Papacy And Conciliarism

In this study, it is revealed that the Papacy does not always represent absolute authority in the Church. The subject is discussed based on the discussions of conciliarism in the Catholic Church in the Middle Ages. Conciliarism is a doctrine that holds that General Councils hold the highest authority in the church. Contrary to the view that the pope was accepted as the highest authority in the church in the Middle Ages; According to this understanding, ecclesiastical authority is represented in the church itself, not in the Papacy, and the church uses this authority through General Councils. The theory of conciliarism was represented during the Great Western Schism (1378-1417) by the conciliarist movement, which sought to limit Papal authority through General Councils. The main purpose of this movement is to redefine the structure of the church, to reunite it under the rule of a single legitimate pope, and to limit the papal authority through church reform. In addition, this movement represented a strong opposition to the Papal authority in the church in the period between the Council of Pisa (1409) and Council of Basel (1431-1449) and lost its influence after the Council of Basel. On the other hand, the influence of conciliarism as a theory was not limited to this period, but resurfaced in the following periods under the name of different movements such as Gallicanism and Febronianism, which were opposed to the Papal authority. Moreover, the idea of conciliarism has survived to the present day through theologians such as John Mair (1467-1550), Edmond Richer (1559-1631) and Hans Küng (1928-2021).

In our study, the doctrines, practices and related institutions of the papalist and conciliarist theology, which were accepted as the highest authority in the church in the historical process, and

the situation of the council and the papacy in terms of authority were examined. The subject is discussed in the example of the views of the German theologian Nicholas of Cusa (Ger. Nikolaus von Kues, 1401-1464), who is one of the central figures in the discussions of conciliarism.

Keywords: Catholic Church, Papacy, Authority, Conciliarism, Nicholas of Cusa

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	12
TAKDİM	13
ÖN SÖZ	17
GİRİŞ	19
I. Araştırmanın Konusu ve Sınırları	19
II. Araştırmanın Amacı ve Önemi	23
III. Araştırmanın Metodolojisi.....	25
IV. Araştırmanın Kaynakları ve Literatüre Katkısı	26
BİRİNCİ BÖLÜM	
KONSİLYARİZM VE ARKAPLANI: BÜYÜK BATI BÖLÜNMESİ'NE (1378-1417) KADAR PAPALIK OTORİTESİ	41
I. KAVRAM OLARAK PAPA, PAPALIK VE KATOLİKLİK	41
II. PAPALIK OTORİTESİNİN KUTSAL KİTAP'TAKİ DAYANAKLARI	45
A. İsa Mesih'in Otoritesi	46
B. Elçilerin Otoritesi: Petrus ve Pavlus	48
1. Elçi Petrus ve Papalık Otoritesi	50
2. Elçi Pavlus ve Papalık Otoritesi	52
C. Kutsal Metinlere Dayanan Kilise Hiyerarşisinde Papalık ve Papa.....	55
III. PAPALIĞIN KURUMSALLAŞMASI (I-V. YÜZYIL)	59
A. Roma Piskoposluğu'nun Teşekkülü	60
1. Kilise Önderlerinden (Presbiter) Konsile: Kilise Meclisi ve Roma Piskoposluğu	63
2. Petrus'un Makamı (Cathedra Petri)	67
B. İlk Dört Genel Konsil: Papa ve Konsilin Otoritesi.....	71
1. İznik Konsili: Papa ve Konsilin Otoritesi.....	73
2. İstanbul Konsili'nden Büyük Leo'ya: Elçisel Makam (sedes apostolica)	79
C. Papalığın Kurumsallaşması: Büyük Leo (440-461) ve Petrus Doktrini	82

IV. ORTAÇAĞ'DA DİNİ VE SİYASİ BİR KURUM OLARAK

PAPALIK	87
A. I. Gelasius (492-496) ve İki Kılıç Kuramı.....	89
B. I. Gregorius (590-604): Avrupa'nın Babası	91
C. Kutsal Roma İmparatorluğu ve Konstantin Bağışı	93
D. I. Nicolaus (858-867): Dünyanın Efendisi.....	95
E. VII. Gregorius (1073-1085): Mesih'in Vekili	99
F. II. Urbanus (1088-1099) ve Haçlı Seferleri	104
G. III. Innocentius (1198-1216) ve Papalık Otoritesinin Zirvesi..	106
H. Papalık Otoritesinin Düşüşü	111
İ. VIII. Bonifatius ve Unam Sanctam	113
J. Papalığın Babil Sürgünü: Avignon Papalığı (1309-1378).....	116
K. Büyük Batı Bölünmesi (1378-1417) ve Üç Papalık	123

İKİNCİ BÖLÜM

KONSİLYARİZM TEORİSİ VE KONSİLYARİST KONSİLLER	133
I. KONSİLYARİZMİN TANIMI VE TEMEL PRENSİPLERİ	133
A. İnananlar Cemaati Olarak Kilise (Evrensel Kilise) ve Otoritesi .	135
B. Korporasyon Olarak Kilise ve Otoritesi	139
II. KONSİLYARİZM FİKRİNİN DAYANAKLARI	142
A. Konsilyarizm Fikrinin Kilise Hukuku Dayanakları (XII-XIII. Yüzyıl).....	144
B. Konsilyarizm Fikrinin Teopolitik Dayanakları (XIV. Yüzyıl)...	153
III. KONSİLYARİZMİN UYGULANMASI	163
A. Pisa Konsili (1409).....	164
1. Papaların Görevden Alınması	165
2. Üçüncü Papa V. Alexander (1409-1410).....	168
B. Konstanz Konsili (1414-1418).....	170
1. Yeniden Tek Papa: V. Martinus (1417-1431) ve Konsilyarist Manifesto Haec Sancta.....	172
2. Heresi Problemi: Kilise'nin Utanç Vesikası Olarak John Hus Davası	181
3. Reform Tartışmaları: Konsilyaristlerin "Magna Carta"sı Frequens Kararnamesi.....	189
4. Konsil Kararnamelerinin Yankıları.....	192
C. Konstanz'dan Basel'e: Pavia-Siena Konsili (1423-1424).....	197

D. Basel Konsili (1431-1449)	201
1. Basel Konsili'nin Toplanması	201
2. Husit Barışı ve Konsil-Papa Mücadelesi	207
3. Ortodokslarla Müzakereler ve Ferrara-Floransa Konsili (1438-1445).....	213
4. Yeniden İki Papa ve Konsilyarizmin Ölümü	221

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CUSALI NICHOLAS VE KONSİLYARİZM.....	227
--------------------------------------	-----

I. CUSALI NICHOLAS'IN HAYATI VE KONSİLYARİST

FAALİYETLERİ.....	227
-------------------	-----

A. Cusalı'nın Zamanında Avrupa'nın Dini, Sosyal, Siyasi ve Ekonomik Görünümü	227
B. Cusalı'nın Eğitim Hayatı ve Basel Konsili'ndeki Faaliyetleri... ..	232
1. Manderscheidli Ulrich Davası	237
2. Papa-Konsil Çekişmesi	240
3. Husitlerle Müzakereler.....	244
4. Ortodokslarla Müzakereler ve Papalık Safına Geçmesi.....	245
5. Basel Konsili'nden Sonra: Eugenius'un Herkülü.....	247

II. CUSALI NICHOLAS'IN KONSİLYARİZMİ .....

A. Evren ve Kilise Anlayışı	249
B. Otorite Anlayışı	255
C. Papalık Otoritesine İlişkin Görüşleri	257
1. Elçi Petrus ve Roma Kilisesi'nin Üstünlüğü	257
2. Papa-Kilise Özdeşliği ve Yanılmazlık	259
3. Papalık Otoritesinin Kaynağı, Kapsamı ve Sınırları	261
D. Evrensel (Ekümenik) Konsil ve Otoritesine İlişkin Görüşleri ..	264
1. Konsillerin Toplanma Usulü.....	266
2. Konsilde Temsiliyet ve Laiklerin Durumu.....	268
3. Papa ve Konsil Otoritesinin Birbirine Göre Durumu.....	269
E. Kilise-Devlet İlişkinine Dair Görüşleri.....	272

III. KONSİLYARİZM DÜŞÜNCESİNDEN PAPACILIĞA: CUSALI'NIN BASEL KONSİLİ'Nİ TERK ETMESİNİN NEDENLERİ.....

SONUÇ	291
KAYNAKÇA	301
DİZİN.....	319

KISALTMALAR

- Bkz.** : Bakınız
c.: : Cilt
Ch: : Chapter
Çev. : Çevirmen
DİA. : Diyanet İslam Ansiklopedisi
Dpn. : Dipnot
Ed. : Editör
ER : Encyclopaedia of Religion
ERE : Encyclopaedia of Religion and Ethics
NCE. : The New Catholic Encyclopaedia
no. : Number
ö. : Ölüm Tarihi
Trans. : Translator
s. : Sayfa
ss. : Sayfa Sayısı
Vol. : Volume
Yay. : Yayınevi

TAKDİM

Papa'nın iktidarının sınırlandırılması konusu, Hıristiyanlık tarihinin erken dönemlerinden itibaren farklı vesilelerle gündeme gelmiş bir konudur. Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ile birlikte siyasi iktidar boşluğunun olduğu bir durumda Papalık, bu boşluğu dolduracak ve iktidarı devralacak en organize kurum olarak ortaya çıkar. Bu dönemden sonra Papalık kendini bir 'imparatorluk' mirasçısı, Papalar da kendilerini 'imparator' yerine koymaya başlayacaktır. Papalar'ın, 'otoritelerini' ve 'kudretlerini' yönetimi altındaki sadece topraklardaki idarecilere değil aynı zamanda Katolik Kilisesi'ne bağlı insanlara, düşüncelerine, inançlarına hatta başka ülkelerin iç işlerine tehdit edecek şekilde tavırlar sergilemesi, kilise içinde ve kiliseye mensup olanlar arasında ciddi tepkilere neden olur. Katolik Kilisesi içinde gelişen tepki, Papa'nın etkilerini sınırlandırma yolunu benimseyen 'konsilyarizm' olarak kendini gösterirken, kilise dışında Katolik Kilisesi'nin müdahalelerine karşı gelişen tepki ise, 'Gallikanizm' olarak adlandırılacaktır. Buna karşılık kilise, söz konusu müdahalelerini birtakım teorik ve teolojik açıklamalarla meşru göstermeye çalışacaktır. Bu her üç görüş, kendi tavırlarını meşrulaştırmak için teolojik argümanlar geliştirmekte gecikmeyeceklerdir.

Konsilyaristlere göre, kilise kurumları içinde en yüksek yetkiye sahip olan organ, yalnızca Papa'nın iradesi değildir. Kilise'de en yüksek yetki, Papa'nın da yetkisinin dayandığı 'piskoposlar meclisi' yani bir diğer ifadeyle 'piskoposlar genel konseyi'dir. Kilise, isminden de anlaşılacağı üzere bir 'cemaat'i yani bir topluluğu ifade eden bir kelimedir. Bu topluluğun en yüksek temsilcileri ise, dünyada farklı ülkelerdeki her bir bölgede yaşayan Katolikler'i yöneten ve o bölgelerin en yüksek mercii kabul edilen piskoposlardır. Bu yaklaşıma göre, bütün Katolikler'i temsil

eden ve yetkilerini onlardan alan bu piskoposların oluşturduğu genel konsey, 'Kilise teşkilatı teolojisi' olarak da isimlendirilebilecek olan 'ekleziyoloji' açısından en yetkili makamdır ve Papa'nın üstünde bir otoriteye sahiptir. Bu anlayış, aslında kendi dönemindeki siyasi monarşi ve aristokratlar arasındaki otorite tartışmalarını yansıtmaları bakımından da ilginçtir. Çünkü, konsilyaristlere göre İsa Mesih, Kilise'yi Papa'nın başını çektiği monarşik bir yapıda değil, aristokratik bir yapıda kurmuştur. Monarklar aslında birer aristokrat aileler seçtikleri gibi, papalar da aslında piskoposlar arasından seçilmiş bir piskopostur. Bu yüzden, Kilise'deki yetki, aristokratları temsil eden meclisin muadili sayılan piskoposlar genel meclisidir. Papa, bütün otoritesini işte bu meclisten almaktadır. Bu yüzden, papalar yetkilerini kullanırken bu meclise hesap vermeleri gerektiği gibi, şayet yetki aşımı olursa, bu konsey papaları görevden alma yetkisini kullanabilir.

Konsilyaristlerin bu görüşleri, her ne kadar siyaset teorisi bakımından tutarlı olsa da pratikte uygulama her zaman öyle olmamıştır. İlginç olan, papa seçilmeden önce fanatik konsilyarist olan piskoposlar, genellikle papa olarak seçilip göreve geldikten sonra bu görüşlerinden vazgeçme yoluna gitmişler, hatta papalık otoritelerini mutlakiyetçi bir anlayışla en üst seviyede kullanma yoluna gitmişlerdir. Papa'nın yetkisini sınırlandıran Konsilyarist görüşü savunan ve papaların mutlakiyetçi görüşünü reddeden siyaset teorisyenlerinden Ockham'lı William (ö. 1349) ve Padua'lı Marsile (ö. 1343) gibi önemli teorisyenleri de olmuştur. Söz konusu teorisyenlere göre, Papalar'ın yetkisi ruhani alan ile sınırlı olmalıdır. Bu teorisyenler, meselenin siyasi boyutunun ülkelerin iç işlerine müdahaleye varacak kadar kaosa neden olacağını fark etmişlerdir.

Papa'nın yetkilerinin sınırlandırılması meselesi, daha önce de işaret edildiği gibi, sadece Kilise içi güç dengesinde yer alan piskoposların meselesi de olmamıştır. Papalar'ın, yetki alanla-

rını, sadece Kilise içi meseleler ve Papalık Devletler'i ile sınırlandırmayıp, bütün Katolik kralların ve beyliklerin üzerinde de kullanma arzuları, söz konusu ülkelerdeki krallar tarafından da tepkiyle karşılanacaktır. Papaların bu müdahalelerine karşı en sert tepki, Fransa'daki yöneticiler tarafından gelecektir. Galyalı olarak bilinen Alpler'in kuzey batısında Fransa'yı içine alacak şekilde yer alan bölgelerdeki halkların Roma ile olan rekabetleri antik çağlara dayanmaktadır. Fransızlar'ın başını çektiği bu hareket, tarihte Gallikanizm olarak bilinir. Gallikanistler, Papa'nın sadece ruhani ve buna dayalı Kilise içindeki yargı yetkisini kullanmasını kabul ederler. Bunun dışında, Papaların ne piskoposlar genel konseyinin ne piskoposların yerel yönetimlerinin ne de Kralların yönetimine karışmasını sağlayacak mutlak otoriteleri olduğu görüşünü reddetmişlerdir. Bu yüzden, Konsilyaristler'in Papalığın mutlakiyetçi anlayışına karşı en önemli müttefikleri Gallikanistler olmuştur. Nitekim, Konsilyaristlerin en aktif oldukları dönem olarak da bilinen ve Katoliklik tarihinde aynı anda üç farklı papanın ortaya çıktığı meşhur 'Batı'daki Büyük Bölünme' (1378-1417) olarak literatüre geçecek olaylar gerçekleştiğinde, Konsilyaristler'in en önemli destekçileri papaların yetkilerinin sınırlandırılması taraftarı olan Gallikanistler olmuştur.

Piskoposların yönetime katılmasını savunan Konsilyarist görüş ve Kilise'nin merkezi teşkilatının tek söz sahibi olması anlamına gelen Papa'nın mutlak otoritesini savunanlar arasındaki gerilim, günümüze kadar varlığını devam ettirmiştir. Nitekim, I. Vatikan Konsili'nde (1869-1870) 18 Temmuz 1870'de Papa'nın 'yanılmazlığı' dogmatik yasası olan *Pastor Aeternus*'un kabul edilmesi, piskoposlara karşı Papa'nın mutlak otoritesini ve dolaısıyla Kilise teşkilatındaki merkezi yönetimin üstünlüğünü kesin olarak tesis etme kararıdır. Böylece, bu yasayla birlikte, hem piskoposlar genel kurulunun yetkilerinin Papa'nın yetkisinin altında ve sıradan bir yetki olduğu açıkça vurgulanmıştır. Katolik

ilahiyatçılara göre, bu yasa ile birlikte Papa'nın ne konsilin aldığı kararlara ne de kendi aldığı kararlara bağılı olma gibi bir mecburiyeti yoktur. İlginç olan ise, bu kararın da yine piskoposlar genel konseyi olan Konsil tarafından alınmış olmasıdır.

Dr. İbrahim Korhan'ın elinizdeki bu çalışması, yukarıda açıkladığımız Katolik Kilisesi tarihindeki Konsilyarizm konusunu, sadece Kilise'nin iç dinamikleri açısından değil, aynı zamanda Kilise dışı güçlerle olan etkileşimini de anlamak için konuyla ilgili uzun bir araştırma ve birçok kaynak incelenerek yazılmış önemli bir çalışmadır. Konsilyarizm ve bunun Kilise tarihi boyunca gelişimi ve sonuçlarının tartışıldığı bu araştırma, Katolik Kilisesi'nin iç dinamiklerinin tarihini ve günümüzdeki yerini anlamak isteyenler için çok önemli bir kaynak eserdir.

Prof. Dr. İsmail Taşpınar
M.Ü. Dinler Tarihi Öğretim Üyesi